

ධම්මවක්කපවත්තන සූත්‍රය

(සං.නි.5.2, 270 පිට)

චතුරාර්ය සත්‍යය

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ තමන් වහන්සේගේ ම ඤාණයෙන් අවබෝධ කර ගත්තේ ලොව පවත්නා යථාර්ථයයි. එය උන්වහන්සේගේ හෝ වෙනත් අද්‍යායාමාන දෙවියකුගේ හෝ නිර්මාණයක් නොව අනාවරණයකි. අවිද්‍යාවෙන් වැසී බොහෝ කලක් පැවැති දුකින් නිදහස්වීමේ ලෝක යථාර්ථය ලොව කලින් කල පහළවන බුදුරජාණන් වහන්සේලා අනාවරණය කොට ලොවට පහද දෙති. බුදුවරයකු ලොව පහළ වුව ද නොවූ ද මෙම යථාර්ථය ලොව සැමද පවතින්නකි. අප ගෞතම බුදුරජුන්ට ගරුකරන්නේ උන්වහන්සේ මේ කාල පරිච්ඡේදය තුළ තමන්ගේ ම ඤාණයෙන් අවබෝධ කරගත් පළමු උතුමා නිසයි. උන්වහන්සේ බදු සම්බුදු හෝ පසේබුදු හෝ උතුමකු නොවන්නට වෙනත් කෙනෙකුට එය ගුරු උපදේශ රහිතව තනිව අවබෝධ කළ නොහැක්කකි. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අවබෝධ කරන සහ ලෝකයට දේශනා කරන ප්‍රධාන කරුණ නම් දුක පිළිබඳ යථාර්ථයයි. තමන් වහන්සේ අතීතයෙන් දැනුත් ලෝකයට දේශනා කරන්නේ කරුණු දෙකක් පමණක් බව බුදුරජාණන් අවධාරණය කරති. එනම් දුකත් දුකෙහි නිරෝධයත් පමණක් බවයි. වෙනත් ලෙසකින් කිවහොත් දුක්ඛ, සමුදය, නිරෝධ, මාර්ග යන චතුරාර්ය සත්‍යයයි. නවාගත දේශිත සියලු දහමිහි පදනම මෙම චතුරාර්ය සත්‍යය දේශනාවයි. බුදුරජුන් කෙරෙහි සැබෑ ලෙස ශ්‍රද්ධාව බැස ගත්තේ ද දුක පිළිබඳ දැනුම ලද පමණටයි (දුක්ඛුපනීසා සද්ධා).

තථාගතයන් වහන්සේ දේශනා කරන ලද ධර්මය සීල, සමාධි, පඤ්ඤ වශයෙන් (ස්වාක්ඛානෝ භගවතා ධම්මෝ) මූල - මැද - අග මනාව දේශනා කරන ලද්දකි. මේ ජීවිතයේ දී ම ප්‍රතිඵල ලැබිය හැක්කකි (සන්දිට්ඨිකෝ). කල් නොයවා එහි ආනිසංස දැකිය හැක්කකි (අකාලිකෝ). එන්න, බලන්න යනුවෙන් ඕනෑම බුද්ධිමත් තැනැත්තකුට විවෘතව ඉදිරිපත් කළ හැකි දහමකි (එහි පස්සිකෝ). තමා වෙත පමුණුවා ගෙන ප්‍රතිඵල බැලිය යුතු දහමකි (ඕපනයිකෝ). නුවණැත්තන් විසින් තම ජීවිතය තුළින් ම ප්‍රත්‍යක්ෂ කටයුත්තකු දහමකි (පච්චන්තං චේදිතබ්බෝ විඤ්ඤාහි). බුදුදහමේ පවත්නා විශේෂත්වයක් නම් එය ඕනෑම කෙනෙකුට විවෘතව සාකච්ඡා කළ හැකි, අත්හද බැලිය හැකි දර්ශනයක් වීමයි. එහි ගුප්ත වූ කිසිවක් නැත. සම්මාදිට්ඨිය පෙරටුව යන මෙම උතුම දහම සුතමය ඤාණ වශයෙන් අසා දනගෙන චිත්තාමය ඤාණ වශයෙන් නිතර නුවණින් මෙනෙහි කොට භාවනාමය ඤාණ වශයෙන් සමථ - විදර්ශනා වශයෙන් ප්‍රතිඵල සාක්ෂාත් කළ යුත්තකි. නිවැරදි ලෙස සුතමය ඤාණය ලබා ධර්මය ප්‍රගුණ කරන්නේ නම් සාංදෘෂ්ටික හා අකාලික වශයෙන් එහි ප්‍රතිඵල දැකීමත් ධර්ම මාර්ගය තුළ ඉදිරියට ගමන කළ හැකි වේ.

ධර්ම මාර්ගය ආරම්භයේ සිට අවසානය තෙක් ම අඛණ්ඩව පවත්වා ගත යුතු කරුණු හතරක් පිළිබඳව භාග්‍යවතුන් වහන්සේ නිතර අවධාරණය කරති. එනම් කල‍්‍යාණමිත්‍ර ආශ්‍රය, සද්ධර්මශ්‍රවණය, යෝනිසෝ මනසිකාරය හා ධර්මානුධර්ම ප්‍රතිපදාවයි. මෙම කරුණු මැනවින් සම්පාදනය කර ගත් පමණට නුවණැති - අවංක තැනැත්තාට දුකින් නිදහස්වීමේ අවස්ථාව උදාවේ.

කල‍්‍යාණමිත්‍ර ආශ්‍රය ලබා යමකු තුළ සුවච බව (සාවධාන ඇහුන්කම්දීම) ඇති විට සද්ධර්ම ප්‍රතිලාභය සැලසේ. කල‍්‍යාණමිත්‍රත්වය ලද විට යමකුට ලැබෙන උසස් ම ලාභය ධර්මයයි. එහි දී පළමුවෙන් කර්මය පිළිබඳ අවබෝධය ලැබේ. එනම් කම්මස්සකතා සම්මාදිට්ඨියයි. තම සිත මුල් වී අපිරිසිදු සිතින් කරන කායික, වාචසික, මානසික ක්‍රියාවන්ට දුක් විපාකත් පිරිසිදු සිතින් කරන කායික, වාචසික, මානසික ක්‍රියාවන්ට සැප විපාකත් ලැබෙන බව පිළිබඳ අවබෝධය ඇතිවේ. පරතෝසෝෂයෙන් මෙම අනුශාසනය ලැබ එය නුවණින් මෙනෙහි කළ පමණට අකුසලයෙන් මිදීමටත් කුසලයෙහි යෙදීමටත් දැඩි උදෙසාගයක් හටගනී. ඒ අනුව හැකිතාක් ප්‍රාණසාතාදී අකුසලවලින් දුරු වී දන, සීල, භාවනා යන ත්‍රිවිධ පුණ්‍ය ක්‍රියාවන්හි යෙදේ. මෙම පින්කම්වල ප්‍රතිඵල වශයෙන් මෙලොවදී ම

මහත් ආනිසංස ලැබේ. නිරෝගීබව, දිගාසිරි සම්පත්, කලණ මිතුරු ඇසුර, තම යහපත් ක්‍රියාවන්හි සාර්ථකත්වය ආදිය තුළින් මෙලොවදී ම මානසික සතුට දියුණු වේ. වැඩිපුර පින්කම් කළ පමණට වැඩිපුර සතුට ඇති වේ (සුඛෝ පුඤ්ඤස්ස උච්චයො).

ලෝකික කුසලය තුළ දනාදි පින්කම් කිරීමේ දී සිතෙහි පවත්නා ස්වභාවය නම් බාහිර සත්ත්ව පුද්ගලයන් ඇත යන හැඟීමයි. අලෝභ, අදෝෂ යන කුසල වේතනාවලින් හා කම්මස්සකතා සම්මාදිට්ඨිය සහිත නුවණකින් පින්කම් කොට ඊට ආනිසංස වශයෙන් කාම සුගතියෙහි ඉපදීමට මෙහි දී අවකාශ ලැබේ. එහෙත් මෙහිදී අවිද්‍යාව සම්පූර්ණයෙන් ම දුරු වූයේ නොවේ. මෙහි ඇති අවිද්‍යාව නම් ඇස, කන, නාසය, දිව, කය යන පංච ඉන්ද්‍රිය ඔස්සේ රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ඓද්‍රියාදිය යන අරමුණු ලැබීමේ දී එම අරමුණු ඒ අයුරින් ම වර්තමානය තුළ අද්දකිනවා යන හැඟීමයි. තවද ඇස, කන ආදි ඉන්ද්‍රිය ඔස්සේ අරමුණු ලැබීමේ දී එම අරමුණු කලින් තිබුණු දෙයක් ලෙස ද තම අද්දකීමෙන් පසුව ද ඒවා එලෙසින් ම ඉතිරි වේ ය යන හැඟීමක් ද පවතී. එනිසා ඇස, කන ආදි පංච ඉන්ද්‍රිය ඔස්සේ අරමුණු ලැබීමේ දී බාහිර රූපා, ශබ්දදියෙහි සිත බැස ගනී. එලෙස සිත බැස ගත් විට එම අරමුණුවල සතුටු වුව ද දුක් වුව ද උපේක්ෂකව සිටිය ද ජරා, ව්‍යාධි, මරණ ආදියෙහි දී දුකට සන්තාපයට පත් වේ.

කාම, රූප, අරූප භවයන් ඉක්මවාලන බුදුදහමේ පිවිතුරු අනුශාසනය

බුදුරදුන් වදළ සදහම් මග මහසයුර මෙන් ක්‍රමයෙන් ගැඹුරට යන්නකි (අනුපුබ්බන්තෝ අනුපුබ්බපොනෝ අනුපුබ්බපබ්භාරෝ, පහාරාද සුත්ත, අ.නි.). අකුසලයට බර සත්ත්වයන් ප්‍රථමයෙන් ඉන් මුදවා අපා දුකින් නිදහස් කොට ක්‍රමයෙන් ආධ්‍යාත්මික වශයෙන් ඉදිරියට යාමට බුදුදහමින් අනුශාසනා කෙරේ. කම්මස්සකතා සම්මාදිට්ඨිය මත පිහිටා දනාදි පින්දහම් කළ ද රූපාදියෙහි අනවබෝධයෙන් එහි ගැලී සිටින තාක් සත්ත්වයන්ට සැබෑ මානසික සුවයක් නැත. එනිසා විඤ්ඤණය දෙසට අවධානය යොමු කොට පංචායතනය කෙරෙහි ඇති සිත බැස ගැන්ම දුරු කිරීමට මග පෙන්වා ඇත. ඒ සඳහා මෙහි භාවනාව, ආනාපානසති භාවනාව ආදි සමථ කමටහතක් උපයෝගී කර ගනිමින් වර්තමානයෙහි සිත පිහිටුවා වඩ වඩාත් සිත සමාධිමත් කරමින් ඇස, කන ආදි පංචායතනයෙන් ගන්නා රූප, ශබ්දදි අරමුණු පහෙන් සිත මුදවා ගත යුතුව ඇත. එවිට රූප, ශබ්දදිය නිසා ඇති වන සිතෙහි පීඩනය දුරු වී යනු ඇත. මෙලෙස කාමභූමිය ඉක්මවා යාම බුදුදහමේ දක්වා ඇත්තේ මාරයාගේ ඇසට වැලි ගැසීමක් හා සමානවයි. ඊට හේතුව කාමභූමිය ඉක්මවා රූප භූමිය වෙත පත්වීම මාරයාගේ ක්ෂේත්‍රය ඉක්මවා යාමක් බැවිනි. එවිට මාරයාට කිසිදු ලෙසකින් පාලනය කළ නොහැකි වේ.

මෙලෙස කාමභූමිය ඉක්මවා රූප භූමිය වෙත සිත නැඹුරු වන විට චතුරාර්ය සත්‍යය අසා දන සිටින ශ්‍රාවකයකුට විදර්ශනාව දෙසට යොමු විය හැකිය. එසේ වුවත් බුදුසසුනෙන් බැහැර කෙනෙකුට වුව ද කාමභූමිය ඉක්මවා රූපභූමියට පත් වුව ද තවදුරටත් අවිද්‍යාව තුළ ම සිරවී සිටීමට සිදු වේ. ඊට හේතුව බාහිර රූපයේ නිසරු බව දුටුව ද ඔහු විඤ්ඤණය නිත්‍ය, ආත්ම, සැප වශයෙන් ගන්නා බැවිනි. ඔහු ඇතැම් විට රූපභූමියේ ද ආදීනව සිහිකොට ආකාසානඤ්චායතන ආදි අරූප සඤ්ඤ වඩා අරූපාවචර භූමියකට පත් විය හැකිය. එසේ වුව ද ඔහු චතුරාර්ය සත්‍යය මැනවින් අසා නොසිටිය හොත් විඤ්ඤණයේ ආදීනව සිහි කළ ද එලෙස විඤ්ඤණය සිහිකරන නිත්‍ය ආත්මයක් පිළිබඳ තවදුරටත් විශ්වාසය පවත්වා ගනී. චතුරාර්ය සත්‍යාවබෝධයෙන් මගඵල නොලැබූ ශ්‍රාවකයා රූප, අරූප ධ්‍යාන වඩා සසර බොහෝ කලක් සුගතිගාමීව සිටිය ද එම කුසල කර්ම ශක්තිය වැය වූ පසු නැවත කාම සුගතියටත් එයින් ද පිරිහී දුගතියටත් යාමට තවදුරටත් අවකාශ පවතී.

එනිසා බුදුදහමින් අපට අවබෝධය ලබා දෙන්නේ කාම, රූප, අරූප යන යන මෙම තත්ත්ව සියල්ල ඉක්මවා වඩාත් ප්‍රඥාවෙන් ලොව දෙස බලා දුකින් සම්පූර්ණයෙන් නිදහස්වීමටයි.

ඒ සඳහා තවදුරටත් ධර්මශ්‍රවණය කිරීමේ ප්‍රතිඵල වශයෙන් දන, සීල, භාවනා යන පින්කම්වලින් පමණක් ජය ගත නොහැකි ජරා, ව්‍යාධි, මරණ, ප්‍රියවිප්‍රයෝග ආදි ජීවිත අභියෝග ඉදිරියේ දුක් නොවී සිටීම උදෙසා නුවණැති ශ්‍රාවකයා ආර්ය සම්මාදිට්ඨිය වෙත පියවර තබයි. මෙලෙස කම්මස්සකතා සම්මාදිට්ඨිය ලැබීමෙන් පසු තවදුරටත් ධර්මය ශ්‍රවණය කරන විට දුකෙහි හටගැනීම හා නිරෝධය පිළිබඳ වැටහීමක් ඇති වේ. ඒ අනුව දුක්ඛ, සමුදය, නිරෝධ, මග්ග යන චතුරාර්ය සත්‍යය මිශ්‍රිත ශ්‍රී සද්ධර්මය ශ්‍රවණය කිරීමට අවස්ථාව ලැබේ.

ලොව පහළවන සම්මා සම්බුදු උතුමකු වෙතින් ලොවට ලැබෙන මහාර්ඝ රත්නය නම් චතුරාර්ය සත්‍යය මිශ්‍රිත ශ්‍රී සද්ධර්මයයි. සාමුක්කංසික දේශනා නමින් හැඳින්වෙන මෙම අනුශාසනයේ දී අප දැනට විදින සියලු දුක්වලින් නිදහස්වන මාවත පැහැදිලි කෙරේ. අප සසර බොහෝ කලක් හවයෙන් හවය සැරසරමින් අනන්ත දුක්වලට පත්වූයේ දුකෙහි යථා ස්වභාවය නොදුටු බැවිනි. එබැවින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ නිතර උත්සාහ කළේ ශ්‍රාවකයන්ට මෙම අවබෝධය ලබා දීමටයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ පුරා වසර 45ක් දේශනා කළ සියලු දේශනාවන්හි පදනම වන්නේ දුකෙහි හටගැනීම හා නිරෝධයයි. බුදුදහමේ බොහෝ ඉගැන්වීම්වල ප්‍රධාන තේමාව වී ඇත්තේ චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මයයි. ඒ අතර ධම්මවක්ක සූත්‍රය, සච්චචංග සූත්‍රය, සංයුත්ත නිකායේ සංච්චසංයුත්තයට අයත් සූත්‍ර, පටිසම්භිදමග්ගයේ සච්චකථා, යමකප්පකරණයේ සච්චයමකය යනාදි දේශනා ප්‍රධාන වේ. මහසයුරේ ජලය කොතැනින් ගත්ත ද එහි ඇත්තේ එක ම ලුණු රසයයි. එමෙන් හැම බුද්ධ වචනයක ම පවත්නේ එකම විමුක්ති රසයයි (පහාරාද සුත්ත, අං.නි.අට්ඨකනිපාත). එනම් දුකින් නිදහස් වීමයි. මෙහිලා චතුරාර්ය සත්‍යය මූලික ඉගැන්වීමකි.

චතුරාර්ය සත්‍යාවබෝධයෙන් දුක්ඛ නිරෝධය කරා...

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සම්මා සම්බුද්ධත්වයට පත්වීමේ දී විශේෂයෙන් අනාවරණය කළ ලෝක යථාර්ථය නම් චතුරාර්ය සත්‍යයයි (අභිසම්බුද්ධ සුත්ත සං.නි.5.2., 288 පිට). එනම් දුක්ඛ, සමුදය, නිරෝධ, මග්ග යන හතරයි. කෙටියෙන් කිවහොත් දුකෙහි හටගැනීම හා නිරෝධයයි. බුදුරජුන් අතීතයෙහිත් දැනුත් ලොවට දේශනා කළේත් දුකත් දුකින් නිදහස්වීමත් බව උන්වහන්සේ ම අවධාරණය කළහ. දුකත් එහි නිරෝධයත් අවබෝධ කළ පමණට ආර්ය සත්‍ය සතර පිළිබඳ ම වැටහීම ඇති වේ. මහාවත්තාරීසක සූත්‍රයෙහි දැක්වෙන පරිදි ‘අරියා අනාසවා ලෝකුත්තරා මග්ගංගා’ යනුවෙන් සඳහන් වන්නේ ආර්ය වූ අනාසුව වූ ලෝකෝත්තර වූ මෙම සම්මා දිට්ඨිය උපදවාගැනීමයි.

දුක හා එහි නිරෝධය තේරුම් ගැනීම චතුරාර්ය සත්‍යයේ අංග හතර ම අවබෝධ වීමට උපකාරී වේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ අර්ථ සහිත වූත් ආදිබ්‍රහ්මවරියක වූත් නිබ්බිදව - විරාගය - නිරෝධය - උපසමය - අභිඤ්ඤාව - සම්බෝධිය - නිවන පිණිස හේතුව වන්නාවූත් ප්‍රධාන ඉගැන්වීම වන්නේ ද චතුරාර්ය සත්‍යයයි (සිංසපා සුත්ත සං.නි.5.2., 294 පිට). ආසුව ක්ෂය කර ගැනීමට ‘දූතගත යුතු’ සහ ‘දූකගත යුතු’ යථාර්ථය ලෙස බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ මෙම චතුරාර්ය සත්‍යය දැන දැක ගැනීමයි (ආසවකඛය සුත්ත, සං.නි.5.2., 290 පිට). බුදුදහමේ අවිද්‍යාව ලෙස දැක්වෙන්නේ චතුරාර්ය සත්‍යය නොදැනීමයි (අවිජ්ජා සුත්ත සං.නි.5.2., 282 පිට). යමෙක් චතුරාර්ය සත්‍යය නොදැනී ද එය ලොව පවත්නා ලෝකත්තරික අන්ධකාරයට ද වඩා බලවත් වූ අන්ධකාරයක් වශයෙන් සඳහන් වේ (අන්ධකාර සුත්ත සං.නි.5.2., 316 පිට). විද්‍යාව ලෙස දැක්වෙන්නේ එම චතුරාර්ය දැන ගැනීමයි (විජ්ජා සුත්ත සං.නි.5.2., 284 පිට). පෙරදිගින් චතුරාර්ය සත්‍යය නමැති හිරු උදවන කල්හි ඊට ඇති අරුණෝදය නම් සම්මාදිට්ඨියයි (සුරියුපම සුත්ත සං.නි.5.2., 300 පිට). කලණ මිතුරන් වෙතින් සද්ධර්මය ශ්‍රවණය කොට එය නුවණින් මෙනෙහි කළ පමණට සම්මාදිට්ඨිය දියුණු වේ. දුගතියෙන් මිදී සුගතියක් ලැබීමත් එහි දී බුද්ධෝත්පාද සමයක චතුරාර්ය සත්‍යය අසන්නට ලැබීමත් කණ කැස්බැවකු විය සිදුරෙන් අහස බලන්නාක් මෙන් අතිශය දුර්ලභ කරුණක් වශයෙන් දැක්වේ (ඡිග්ගෙ සුත්ත/ දුතිය ඡිග්ගෙ සුත්ත, සං.නි.5.2., 318-320 පිට). මෙබඳු තත්ත්වයක් මත චතුරාර්ය සත්‍යය තේරුම් ගැනීම අපගේ ජීවිතයේ ප්‍රධාන අභිමතාර්ථයක් විය යුතු ය.

ධම්මවක්කපවත්තන සූත්‍රය

සාරාසංඛ්‍ය කල්ප ලක්ෂ්‍යයක් පුරා දනාදි පාරමී දහම් පුරා උත්තරීතර බුද්ධත්වය සාක්ෂාත් කළ බුදුපියාණන් වහන්සේ ලොවට ධර්ම දේශනා කළ පළමු අවස්ථාවෙහි දී ම බුදුදහමේ ප්‍රධාන ඉගැන්වීම වන චතුරාර්ය සත්‍යය වදාළ සේක. එද බරණැස ඉසිපතනාරාමයෙහි විසූ පස්වග මහණුන් උදෙසා දේශනා කළ මෙම සූත්‍රයෙන් නිවන් මග පිළිබඳ සම්මාසම්බුදු උතුමකුගේ උසස්තම අවබෝධය ඉදිරිපත් කර තිබේ.

එහිදී ප්‍රථමයෙන් අත්හළ යුතු කාමසුඛල්ලිකානුයෝගය හා අත්තකිලමථානුයෝගය යන අන්ත දෙක දක්වා තිබේ. කාමසුඛල්ලිකානුයෝගය යනු 'සියල්ල ඇත' යන ශාශ්වත දෘෂ්ටියේ සිට ඉන්ද්‍රිය සංඛ්‍යාත ලෝකය මමායනය කිරීමයි. අත්තකිලමථානුයෝගය යනු සියල්ල නැත යන අන්තයේ සිට තම ආත්මය පීඩාවට පත් කිරීමයි. මේ අන්ත දෙකට ම පත්වන්නේ අවිද්‍යාව නිසයි. එනම් ඇතිවීම් නැතිවීම් සංඛ්‍යාත පටිච්චසමුප්පාදය හෙවත් චතුරාර්ය සත්‍යයේ අනවබෝධයයි. රූපාදි ස්කන්ධ පංචකය හේතු ඇති කල්හි ඇතිවන බවත් හේතු නිරුද්ධවීමෙන් එය නැතිවන බවත් පිළිබඳ හේතුඵල සම්බන්ධය දැකීම මෙම අන්ත දෙකින් අතරින් ඉවහල් වේ. නිවන් මග දේශනා කරන බොහෝ තැන්වලදී ආරම්භයේ දී ම දැක්ම සෘජු කර ගත යුතු ය (දිට්ඨිං ච උජුකා) යනුවෙන් නිතර සඳහන් වන්නේ මෙයයි. ඉහත අන්ත දෙකින් දුරු වී මධ්‍යම ප්‍රතිපදා සංඛ්‍යාත ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය ඔස්සේ තමන් වහන්සේ ධර්මාවබෝධය ලැබූ බව භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙහිදී දේශනා කරති.

ඉන්පසු චතුරාර්ය සත්‍යය එකිනෙක පැහැදිලි කරති. එම ආර්ය සත්‍ය සතර සවිස්තරව නම්,

1. දුක්ඛ ආර්ය සත්‍යය (දුක)
2. දුක්ඛ සමුදය ආර්ය සත්‍යය (දුකට හේතුව - තෘෂ්ණාව)
3. දුක්ඛ නිරෝධ ආර්ය සත්‍යය (දුක නිරුද්ධ කිරීම - නිවන)
4. දුක්ඛ නිරෝධගාමිනී පටිපදා ආර්ය සත්‍යය (දුක නිරුද්ධ කරන මාවත - අරි අට්ඨි මග)

1. දුක්ඛ ආර්ය සත්‍යය :

දුක යනු ඉපදීම, මහලුවීම, ලෙඩවීම, මරණය, අප්‍රියයන් හා එක්වීම, ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන්වීම ආදියයි. මෙම දුක ලොව සාමාන්‍ය තැනැත්තකුට වුව ද ප්‍රත්‍යක්ෂ කළ හැක්කකි. සිදුහත් බෝසතාණන් වහන්සේ ගිහිගෙය නික්මීමට කලින් ම මෙය අවබෝධ කොට තිබුණි. ලොව බොහෝ කලක් දනාදි පාරමිතා සපුරා පහළ වන සම්මා සම්බුදු උතුමකු දේශනා කරන දුක්ඛ ආර්ය සත්‍යය ඊට වඩා ගැඹුරු වූවකි. එහි වඩාත් අවබෝධ කළ යුතු දුක්ඛ සත්‍යය නම් පංචුපාදනස්කන්ධයේ හටගැනීමයි (සංඛින්නේන පඤ්චුපාදනස්කන්ධා දුක්ඛා). එනම් ඇස ආදී ඉන්ද්‍රියයන්ගෙන් රූපාදි අරමුණු ලැබෙන විට බාහිර දෙයක් / පුද්ගලයෙක් ඇත යැයි ගන්නා ස්වභාවයයි. තවද ඇස,කන ආදී ඉන්ද්‍රිය (ආයතන) වලට ලක්වන රූප, ශබ්දදී අරමුණු විෂයයෙහි හටගන්නා පළමු අද්දකීම හෙවත් ස්කන්ධ පංචකයේ හටගැනීම ද දුක්ඛ සත්‍යය වශයෙන් දක්වා තිබේ. එනම් අතීත කර්මඵලයන්හි විපාක වශයෙන් ප්‍රතිසන්ධි විඤ්ඤාණය, හවාංග සිත ආදී කරුණුවල එකතුවෙන් ලැබෙන ස්කන්ධ පංචකයයි. එය කුසලයක් හෝ අකුසලයක් හෝ නොව හුදු විපාක මාත්‍රයකි. ජරා මරණාදී අනේකවිධ දුක්ඵලට පාදක වන්නේ මෙම දුක්ඛ සත්‍යයයි. එහෙත් දුක්ඛ සත්‍යය තිබූ පමණින් දුක හටගන්නේ නැත. මෙලෙස ආර්ය සත්‍යය පිළිබඳ අවබෝධයෙන් විද්‍යා සහගත දර්ශනයෙන් යුතුව සිහියෙන් නුවණින් සිටිය හොත් ස්කන්ධ පංචකය පංචුපාදනස්කන්ධයක් බවට පත් නොවන සේ කටයුතු කළ හැකිය. වොස්සග්ග පරිණාමීව සතර සතිපට්ඨානය ආදී සත්තිස් බෝධිපාක්ෂික ධර්ම වැඩීමෙන් මේ තත්ත්වයට පත් වීමට පුළුවනි.

සංයුක්ත නිකායෙහි සච්ච සංයුක්තයෙහි ගවම්පති සූත්‍රයෙහි (සං.නි.5.2., 292 පිට) දැක්වෙන පරිදි චතුරාර්ය සත්‍යය අතුරින් එකක් තේරුම් ගැනීම සෛසු සත්‍යයන් තේරුම් ගැනීමට ඉවහල් වේ. එබැවින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඇතැම් තැනෙක ආර්ය සත්‍යය සතර ම ද තවත් විටෙක තුනක් ද තවත් විටෙක දෙකක් ද තවත් විටෙක එකක් ද වශයෙන් ශ්‍රාවකයන්ගේ බුද්ධි මට්ටම අනුව දේශනා කර තිබෙනු දක්නට ලැබේ.

අභිධම්මපිටකයේ යමකප්පකරණයේ සච්චයමකයේ එක්තරා පර්යායකට අනුව දුක්ඛ සත්‍යය යනු කායික දුක හා වෛතසික දුක හැර ඉතිරි යමක් ඇත් ද එයයි (කායිකං දුක්ඛං වෛතසිකං දුක්ඛං ධජෙන්වා අවසෙසං දුක්ඛසච්චං - ය.ප.1, 438 පිට). තව ද කායික හා වෛතසික යන සියල්ල දුක මෙන් ම දුක්ඛ සත්‍යය වශයෙන් ද දක්වා තිබේ (කායිකං දුක්ඛං වෛතසිකං දුක්ඛං දුක්ඛඤ්චෙව දුක්ඛසච්චඤ්ච - ය.ප.1, 438 පිට). අප කායික හෝ මානසික දුකක් විඳින හැම තැනින් ම දුක, මෙන් ම දුක්ඛ සත්‍යය ද පවතී. එහෙත් දුක්ඛ සත්‍යය හැම විටෙක ම දුක ඇසුරු කරන්නක් නොවේ. ඒ අනුව ආයතන හා අරමුණු සම්බන්ධ වීමේ දී මුලදී හටගන්නා ස්කන්ධ පංචකය දුක්ඛසත්‍යයයි. එම දුක්ඛ සත්‍යය මැනැවින් වටහා නොගැනීම නිසා වහා හටගෙන නිරුද්ධ වන එම ස්කන්ධ පංචකය අරභයා හටගන්නා සඤ්ඤ, වේදනා පිළිබඳව අවිද්‍යා සහගත මනස (තෘෂ්ණා දෘෂ්ටි මාන) හේතුවෙන් එම ස්කන්ධ පංචකය අරභයා පංචුපාදනස්කන්ධය හටගනී. එනම් බාහිර ලෝකයෙහි සත්ත්වයන්, පුද්ගලයන්, ද්‍රව්‍ය පිළිබඳ සුභ, සුඛ, නිව්ච, අත්ත යන විපල්ලාසයි. අප අත්විඳින දුක් සමුදය හටගන්නේ මෙම පංචුපාදනස්කන්ධය නිසයි.

ඒ අනුව සිතෙහි පවත්නා අවිද්‍යාව නිසා ඉන්ද්‍රියයන්ගෙන් අරමුණු ලැබෙන විට සත්ත්ව, පුද්ගල, ද්‍රව්‍ය සඤ්ඤාවෙන් බාහිර අරමුණු කෙරෙහි සිත බැස ගැනීම් වශයෙන් රූප, වේදනා, සඤ්ඤ, සංඛාර, විඤ්ඤණ යන උපාදනස්කන්ධ පංචකයේ හටගනියි. එසේ සිත බැස ගත් විට එම අරමුණ කෙරෙහි ඇලුණ ද ගැටුණ ද මැදහත් ව සිටිය ද ඔහු සිටින්නේ දුක තුළයි. තමා වටා ලෝකයක් ඇතැයි නිතර අපට සිතෙන්නේ මෙලෙස අවිද්‍යා පාදකව පඤ්චුපාදනස්කන්ධයේ හටගැනීම නිසයි. හවය යනුවෙන් හැඳින්වෙන්නේ ද මෙයයි. එසේ සිතන තුරු දුකින් නිදහස්වීමක් නැත. අවිද්‍යා සහගතව යමක් දෙස බැලීමේ දී එම අරමුණ කලින් තිබී තමාගේ අද්දැකීමට පැමිණි බවත් තමා එයින් ඉවත් වුව ද එය ඒ අයුරින් ම ඉතිරි වේ යැයි ද කල්පනා කරයි. එහෙත් මෙහිදී සිදු වූ යථාර්ථය නම් ඇස, රූපය, වක්ඛු විඤ්ඤණ ආදී මේ සියල්ල පෙර නොතිබී හටගෙන ඉතිරි නැතිව නිරුද්ධ වූ බවයි (අභ්‍රෂ්‍යා සම්භූතං භූභ්‍යා න භවිස්සති). තථාගත දේශිත දුක්ඛ සත්‍යය පිළිබඳ මෙම යථාර්ථය අසා දැනගත තැනැත්තා මෙම දුක්ඛ සත්‍යය පිරිසිඳ දැන ගැනීමට (පරිඤ්ඤායාම) නොපමාව කටයුතු කරනු ඇත. දුක්ඛ සත්‍යය පිළිබඳ බුදුදහමේ දක්වා ඇත්තේ එය පිරිසිඳ දැන ගත යුතු දෙයක් වශයෙනි (දුක්ඛසච්චං පරිඤ්ඤායාම).

දුක්ඛ සත්‍යය ඇතුළු චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ කිරීමෙහි ලා බුදුදහමේ මූලික ඉගැන්වීමක් වන පටිච්ච සමුප්පාදය තේරුම් ගැනීම බෙහෙවින් වැදගත් වේ. එනම් හේතු ඇති කල්හි එලය හටගන්නා බවත් හේතු නිරුද්ධ වීමෙන් එලය නිරුද්ධ වන බවත් පිළිබඳ යථාර්ථයයි (හේතුං පටිච්ච සම්භූතං හේතුභංගා නිරුජ්ජති). අවිද්‍යාව ඇති කල්හි පඤ්චුපාදනස්කන්ධ සංඛ්‍යාත ලෝකය හටගන්නා (අච්ඡ්ඡා පච්චයා සංඛාරා) අතර අවිද්‍යාව නැති කල්හි (අච්ඡ්ඡා නිරෝධා සංඛාර නිරෝධෝ) පඤ්චුපාදනස්කන්ධ සංඛ්‍යාත ලෝකය / බර බිමින් තබා (භාරනික්ඛේප) නිදහස් විය හැකි බව මෙමගින් කියැවේ (භාර සුත්ත).

‘යො පටිච්චසමුප්පාදං පස්සති සො ධම්මං පස්සති, යො ධම්මං පස්සති සො පටිච්චසමුප්පාදං පස්සති.’ යමෙක් පටිච්චසමුප්පාදය දකියි ද ඔහු ධර්මය දකියි. යමෙක් ධර්මය දකියි ද ඔහු පටිච්චසමුප්පාදය දකියි.

‘යො ධම්මං පස්සති සො මං පස්සති, යො මං පස්සති සො ධම්මං පස්සති.’ යමෙක් ධර්මය දකියි ද ඔහු මා දකියි. යමෙක් මා දකියි ද ඔහු ධර්මය දකියි.

මෙලෙස පටිච්චසමුප්පාද ධර්ම සංඛ්‍යාත දුක්ඛ සත්‍යය පිරිසිදු දැනගත් පමණකට තථාගතයන් වහන්සේගේ අවබෝධය පිළිබඳ පැහැදීම / ශ්‍රද්ධාව හටගනී (දුක්ඛපනිසා සද්ධා). එපමණකට අප්‍රමාදීව දුක්ඛ නිදහස්වීමට එනම් පඤ්චපාදනස්කන්ධයෙන් බැහැර වීමට විරියය ඇති වේ. ඊට හේතුව මෙම යථාර්ථය ප්‍රත්‍යක්ෂ අවබෝධයකට පත් නොවුණ හොත් තමාට ජරාමරණාදී අනේකවිධ දුක් ස්පර්ශ කිරීමට සිදුවන බැවිනි.

2. දුක්ඛ සමුදය ආර්ය සත්‍යය :

දුකට හේතුව නම් තෘෂ්ණාවයි. ලොව බොහෝ දෙනා තෘෂ්ණාව සේ දකින්නේ බාහිර ද්‍රව්‍ය හෝ පුද්ගලයන්ට ඇති ආශාවයි. එහෙත් බුදුදහමින් පෙන්වා දෙන්නේ බාහිර විසිතුරු දැ කාමයන් නොවන බවයි (න නෙ කාමා යානි චිත්‍රානි ලෝකේ, සංකප්පරාගෝ පුරිසස්ස කාමෝ). කාමය හටගන්නේ කෙලෙස් සහිත පුද්ගල සන්තානය තුළයි. ආර්ය උතුමන් අනාවරණය කරන තෘෂ්ණාවේ වඩාත් ගැඹුරු අර්ථය වූ දුක්ඛ සමුදය සත්‍යය නම් තමා පිළිබඳව සිතෙහි බැස ගෙන පවත්නා නන්දිරාගයයි. බාහිර රූපාදිය හෝ තම සිත පිළිබඳව හෝ ඇලීමක් නැතහොත් ගැටීමක් හටගන්නේ තමා පිළිබඳව ඇති දැඩි ආශාව නිසයි. දුකට හේතුව හෙවත් සමුදය නම් වූ තෘෂ්ණාව පහ කළ (පහානබ්බං) යුත්තකි. තෘෂ්ණාව ප්‍රතිණ කළයුතු යැයි පැවසෙන්නේ විද්‍යාලෝකය පහළ කොට ගෙන අවිද්‍යාන්ධකාරය දුරැලීමයි.

3. දුක්ඛ නිරෝධ ආර්ය සත්‍යය :

දුක නැති කිරීම (දුක්ඛ නිරෝධය) යනු තෘෂ්ණාව නැති කිරීමයි. එනම් නිවන සාක්ෂාත් කර ගැනීමයි (සච්ඡකානබ්බං). එය හුදෙක් බාහිර ද්‍රව්‍ය හෝ පුද්ගලයන් කෙරෙහි පවත්නා ආශාව දුරැලීම නොවේ. මෙහි දී දුක්ඛ නිරෝධාර්ය සත්‍යය වන්නේ තම අභ්‍යන්තරය කෙරෙහි මුල්බැසගෙන තිබෙන නන්දිරාගය මුලිනුපුටා දැමීමයි. දුක්ඛ නිදහස්විය හැක්කේ ප්‍රඥාවෙන් යුතු දර්ශනයෙන් පංචුපාදනස්කන්ධයේ හටගැනීම නිරෝධය නුවණින් දැකීමෙනි. එය තව දුරටත් අඛණ්ඩව වැඩීමෙන් අස්මිමානය සහිත තෘෂ්ණාව හෙවත් නන්දිරාගය සම්පූර්ණයෙන් දුරු කොට සම්පූර්ණයෙන් දුක්ඛ නිදහස් විය හැක. එනම් රාගානුසයේ, පටිසානුසයේ, දිට්ඨානුසයේ, විචිකිච්ඡානුසය, මානානුසය, හවරාගානුසය, අවිජ්ජානුසය යන අනුසය (කෙලෙස් මුල්වල) නිමාවයි (මධුපිණ්ඩික සුත්ත, ම.නි.1, 284 පිට). මෙලෙස අනුසය වශයෙන් ම කෙලෙස් මුල් සිදුලීම හුදෙක් දැඩි ආයාසයකින් පමණක් කළ හැක්කක් නොව ලෝකෝත්තර දර්ශනයකින් යුතු සම්මාදිට්ඨියෙන් කළ යුත්තකි. චතුරාර්ය සත්‍යාවබෝධයට පෙර මෙම සම්මාදිට්ඨිය ඇති කර ගෙන තිබීම බෙහෙවින් වැදගත් වේ. පෙරදිග අහසේ හිරු දිස්වීමට පෙර අරුණ නැගෙන්නාක් මෙනි.

4. දුක්ඛ නිරෝධගාමිනී පටිපද ආර්ය සත්‍යය :

සිතෙහි පවත්නා දැඩි තෘෂ්ණාව දුරු කළ හැක්කේ ලෝකෝත්තර දර්ශනයකිනි. එනම් පටිච්චසමුප්පාදය පාදක කොටගත් සම්මාදිට්ඨිය පෙරටුකොට ගත් මාර්ගයකිනි. ලෝකයක් ඇත හෝ නැත යන අන්ත දෙකින් ම දුරු වූ මාවත මධ්‍යම මාවතයි. ස්කන්ධ පංචකයේ හටගැනීම දකින තැනැත්තා නැත යන (උච්ඡේද) අන්තයෙන් දුරුවේ. හටගන්නා ස්කන්ධ පංචකය වහා නිරුද්ධ වන බව දකින තැනැත්තා ඇත යන (ශාශ්වත) අන්තයෙන් ද මිදේ. ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය දුක්ඛනිරෝධගාමිනී පටිපද ආර්ය සත්‍යය වන්නේ ය. ශීල, සමාධි, ප්‍රඥ යන ත්‍රිවිධ ශික්ෂාවෙන් දක්වා ඇත්තේ ද ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයයි. ඉහත දර්ශනයෙන් යුතුව කායාගතාසනි, සමච්චපස්සනා, ප්‍රථම - ද්විතිය - තෘතීය ධ්‍යාන, සුඤ්ඤත සමාධිය, සතර සතිපට්ඨානය, සතර සෘද්ධිපාද, සතර සමාග්චුඩාන විරිය, පංච ඉන්ද්‍රිය, පංචබල, සත්තබ්බොජ්ඣංග යන කවර ප්‍රතිපදාව වුව ද අසංඛත මාවත වන්නේ ය (අසංඛත සංයුත්ත, සං.නි.4, 634-638 පිටු). මෙහි ලා ආර්ය දර්ශනයෙන් යුතු වීමත් විවේක නිශ්‍රිත, විරාග නිශ්‍රිත, නිරෝධ නිශ්‍රිත, වොස්සග්ගපරිණාමී (නිවනට නැමී) බවින් යුතුව මේ සියල්ල සිදු කිරීම බුදුසසුනේ පවත්නා විශේෂත්වයයි. ලොව බොහෝ දෙනා බාහිර පුද්ගලයන් ඇතැයි අවිද්‍යාවෙන් පනවා ගත්

ලෝකය අඛණ්ඩ සංවර වීමට උත්සාහ ගනිති. එය මාර්ගය මිස මාර්ග සත්‍යය නොවේ. මාර්ග සත්‍යය යනු ලෝකෝත්තර සම්මා දිවියෙන් යුතුව බාහිර පුද්ගලයකු නොපැනෙන (හේතුසානක) සේ ඇති කර ගත් දර්ශනයකින් යුතුව තම අභ්‍යන්තරය තුළ ම සංයමයට පත්වීමයි. එය වැඩිය යුතු ප්‍රතිපදාවකි (භාවේතබ්බං).

දුක්ඛ ආදි ආර්ය සත්‍ය හතර පිළිබඳ කළ යුතු කටයුතු හතරකි. එනම්

දුක්ඛ සත්‍යය පිරිසිඳ දැන යුතුය (දුක්ඛසච්චං පරිඤ්ඤායං).

සමුදය සත්‍යය ප්‍රභීණ කළ යුතුය (සමුදයසච්චං පහානබ්බං)

නිරෝධ සත්‍යය සාක්ෂාත් කළ යුතුය (නිරෝධසච්චං සවිජ්ජානබ්බං)

මාර්ග සත්‍යය වැඩිය යුතුය (මග්ගසච්චං භාවිතබ්බං)

පටිස සම්ඵස්සය හා අධිචචන සම්ඵස්සය

දීඝනිකාය මහානිදන සූත්‍රයෙහි පටිච්චසමුප්පාදය විස්තර කිරීමේ දී විශේෂ කරුණක් සාකච්ඡාවට භාජනය කොට තිබේ. එනම් පටිසසම්ඵස්සය හා අධිචචන සම්ඵස්සයයි. පටිස සම්ඵස්සය යනු ඇස, කන, නාසය, දිව, කය යන ආයතන පහට රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ඓද්ධිබ්බ යන අරමුණු ස්පර්ශ වීමයි. මෙය රච (මිලාරක) ස්පර්ශය වශයෙන් සඳහන් වේ. අධිචචන සම්ඵස්සය යනු මනින්ද්‍රියට ධර්මාලම්භන අරමුණු වීමයි. මෙය සියුම් (සුඛුම) ස්පර්ශය වශයෙන් දැක්වේ. සාමාන්‍යයෙන් යමෙකු ජීවත්වීම යනු ඇස, කන, නාසය, දිව, කය, මනස යන ඉන්ද්‍රිය හයට රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ඓද්ධිබ්බ, ධම්ම යන අරමුණු ස්පර්ශ වීම් වශයෙන් අද්දකීම් ලැබීමයි. මෙම ආයතන හය හා ඊට ගෝචර වන බාහිර අරමුණු හැර ජීවිතයෙහි වෙනත් කිසිවක් නොමත. පුද්ගලයාගේ සමස්ත ජීවිතය මෙම ආයතන මත රඳ පවතී.

මහානිදන සූත්‍රයේ 'නාමරූපච්චයා ඵස්සෝ' යන විග්‍රහයෙහි දී දැක්වෙන විශේෂ කරුණක් වන්නේ පටිස සම්ඵස්සය අධිචචන සම්ඵස්සයටත් අධිචචන සම්ඵස්සය පටිස සම්ඵස්සයටත් අන්‍යෝන්‍ය වශයෙන් බලපාන ආකාරයයි.

රූපකායෙ අධිචචනසම්ඵස්සය:

'යෙහි ආනන්ද ආකාරෙහි යෙහි ලිඛිගෙහි යෙහි නිමිත්තෙහි යෙහි උද්දේසෙහි නාමකායස්ස පඤ්ඤාත්ති හොති, තෙසු ආකාරෙසු තෙසු ලිඛිගෙසු තෙසු නිමිත්තෙසු තෙසු උද්දෙසු අසති අපි නු ඛෝ රූපකායෙ අධිචචනසම්ඵස්සො පඤ්ඤායෙථාති? 'නො හෙතං හන්තෙ'

'ආනන්ද, යම් ආකාරයන්ගෙන් යම් ලිඛිගයන්ගෙන් යම් නිමිතිවලින් යම් උද්දේසයන්ගෙන් නාමකයට ප්‍රඥප්ති වේද, ඒ ආකාර ලිඛිග නිමිති උද්දේස නැති කල්හි රූපකායෙහි අධිචචන සම්ඵස්සය පැනවීමක් වන්නේ ද? ස්වාමීනි, එසේ නොවන්නේ ය.

මෙයින් ප්‍රකට කෙරෙන්නේ ආයතන කුසලතාව ඇති කර ගත යුතු ආකාරයයි. අවිද්‍යා සහගතව අපි ඇස, කන ආදී කිසියම් ආයතනයකින් රූප, ශබ්දදී අරමුණක් ගත් විට එය සෙසු ඉන්ද්‍රියයන්ට සම්බන්ධ කර බලන්නෙමු. නිදසුනක් ලෙස මලක් දුටු විට එය තමාගේ මනසේ අතීත අද්දකීම් සමඟ මුසු කොට නව සංස්කාරයක් ගොඩනගා ගනී. අවිද්‍යා සහගත මනසේ ස්වභාවය මෙයයි. එවිට ඉන්ද්‍රිය මගින් ගන්නා අරමුණු විෂයයෙහි ඇලීම්, ගැටීම් හෝ උපේක්ෂා හටගනී. මේ කුමක් ස්පර්ශ කළ ද අපි දුකින් නොමිදුනාහු වෙමු. ආයතන කුසලතාව යනු දුක හටගන්නා මෙම ආකාරය මැනවින් නුවණින්

දූක ඇස, කන ආදී ඉන්ද්‍රිය මගින් රූප, ශබ්ද ආදී අරමුණ ගන්නා විට එය වෙනත් ආයතනයකට ගැට නොගසා ඒ ආයතනය තුළදී ම නිරුද්ධ වන දර්ශනයකින් හා සිතියකින් යුතුව සිටීමයි. මෙහි දී විශේෂයෙන් රූපකායේ අධිවචන සම්ප්‍රේෂණය පැනවීම වශයෙන් දක්වා ඇත්තේ ඇස, කන, නාසය, දිව, කය යන ඉන්ද්‍රිය පහට පටිඝසම්ප්‍රේෂණය වශයෙන් අරමුණු ගෝචරවීමේ දී එය මනින්ද්‍රියට ගැට ගැසීම් ස්වභාවයයි. යමෙක් මෙය නුවණින් දුටුව හොත් ඔහු ඇස, කන ආදී පංච ඉන්ද්‍රියයන්ගෙන් ගන්නා අරමුණු ඔස්සේ මනසට බැස ගැනීම නොකරයි. එවිට ඔහුගේ අවිද්‍යා සහගත ස්පර්ශය දුරුවූයේ වෙයි. දූක නිර්මාණය වන පටිච්චසමුප්පාද න්‍යායයෙන් ඉවත් වූයේ වෙයි.

නාමකායේ පටිඝසම්ප්‍රේෂණය:

‘යෙහි ආනන්ද ආකාරෙහි යෙහි ලිඛිගෙහි යෙහි නිමිත්තෙහි යෙහි උද්දේසෙහි රූපකායස්ස පඤ්ඤානිති හොති, තෙසු ආකාරෙසු තෙසු ලිඛිගෙසු තෙසු නිමිත්තෙසු තෙසු උද්දෙසු අසති අපි නු ඛෝ නාමකායෙ පටිඝසම්ප්‍රේෂණො පඤ්ඤායෙථාති? ‘නො හෙතං භන්න’

‘ආනන්ද, යම් ආකාරයන්ගෙන් යම් ලිඛිගයන්ගෙන් යම් නිමිතිවලින් යම් උද්දේසයන්ගෙන් රූපකයට ප්‍රඥප්ති වේද, ඒ ආකාර ලිඛිග නිමිති උද්දේස රූප කයට නැති කල්හි නාමකයෙහි පටිඝසම්ප්‍රේෂණය පැනවීමක් වන්නේ ද?’ යනුවෙන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ප්‍රශ්න කළ විට ආනන්ද මාහිමියන් පිළිතුරු දෙන්නේ ‘ස්වාමීනි, එසේ නොවන්නේ ය’. යනුවෙනි.

මෙයින් පැහැදිලි කෙරෙන්නේ රූපයන් පිළිබඳව ලිඛිග, නිමිති, උද්දේස ආදී වශයෙන් ප්‍රඥප්ති ඇති විට සිතට ධම්මාලම්බන අරමුණු වූ විට ඒ ඔස්සේ රූප, ශබ්දදී පංච විඤ්ඤාණයට ලක්වන අරමුණු විෂයයෙහි සිත බැස ගන්නා බවයි. එනම් අවිද්‍යා සහිගතව සිටින විට සිතට කිසියම් සිතිවිල්ලක් පැමිණීමේ දී එය බාහිර රූපයකට බැඳ ගන්නා බවයි. එවිට සිත බාහිර අරමුණුවල බැස ගනියි. නිදසුනක් වශයෙන් තම මව සිහි වූ විට මවගේ රූපය, ඇයගේ කටහඬ ආදිය පිළිබඳව සිත බැස ගැනීමයි. ලුණු සිහිවූ විට ලුණු කැටයක් මැවී පෙනෙන ස්වභාවයයි. සෘද්ධියක් සිහි වූ විට සෘද්ධියෙන් කටයුතු කරන පුද්ගලයකු සිහිපත් වෙයි. මෙලෙස සිතට සිතිවිලි නැගෙන විට ඒ ඔස්සේ රූප නිර්මාණය කිරීම් වශයෙන් පටිඝසම්ප්‍රේෂණය කරා යාම අවිද්‍යා සහගත මනසේ ස්වභාවයයි. එවිට දුකින් නොමිඳුනේ ජරා, මරණාදී දුක් ස්පර්ශ කරමින් සිටී. එසේ නොවීමට නම් සිතට සිතිවිල්ලක් පැමිණි සෑහින් ම එය සිත තුළ ම නිරුද්ධ වන දර්ශනයකින් යුතුව නාම ධර්මයන්හි (එස්ස, වේදනා, සඤ්ඤා, චේතනා, මනසිකාර පිළිබඳ) අනිත්‍යතාව දකිමින් සිටීම අවශ්‍ය කෙරේ. විඤ්ඤානෙ විඤ්ඤානමන්නං යනුවෙන් දැක්වෙන්නේ මෙම ආයතන කුසලතාවයි. එවිට සිතට නැගෙන අරමුණු බාහිර රූපයට බැඳ, බැස ගන්නා ස්වභාවයෙන් මිදෙයි. විද්‍යා සහගතව මෙලෙස සිතියෙන් හා නුවණින් ක්‍රියා කිරීමෙන් පටිච්චසමුප්පාදය වක්‍රයෙන් මිදී දුකින් නිදහස්වීමට අවකාශ සැලසේ.

මේ සඳහා හැම මොහොතක ම පටිච්චසමුප්පාද වක්‍රය සකස්වන ආකාරය පිළිබඳ මනා අවබෝධයකින් හා සතිසම්පජ්ඤායෙන් ක්‍රියා කිරීම අවශ්‍ය කෙරේ. ක්‍රමයෙන් දුකින් නිදහස්වීමට අවකාශ ලැබෙන්නේ මෙහි අඛණ්ඩව යෙදීමේ ප්‍රතිඵල වශයෙනි. එනම් අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම ආදී වශයෙන් ස්කන්ධ, ධාතු, ආයතන පිළිබඳ විදර්ශනාවෙහි යෙදීමයි. එමඟින් ක්‍රමයෙන් අවිද්‍යාවෙන් දුරුවන අයුරින් කර්මකෂය කිරීමට හේතුවන පයෝගාහිසංඛාර දියුණු කර ගැනීමට අවස්ථාව උදාවේ.

දුකින් නිදහස්වීමේ ඒකායන ප්‍රතිපදාව ලෙස මෙහිලා දක්වා ඇත්තේ සතර සතිපට්ඨානයයි. සතර සතිපට්ඨානය වැඩූ කල්හි අනෙක් සියලු බෝධිපාක්ෂික ධර්මයන් ක්‍රමයෙන් පරිපූර්ණත්වයට පත් වේ. සම්මාදිට්ඨියෙන් යුතුව ආනාපානසතිය වැඩීම සතර සතිපට්ඨානය ම සම්පූර්ණ වන ප්‍රධාන භාවනා කමටහන් ලෙස ධර්මයෙහි විස්තර වේ.

ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය

සතර සතිපට්ඨානය අඛණ්ඩව නියැලීමෙහි ප්‍රතිඵල වශයෙන් මනාදුක්ම ආදි ගුණාංග මාර්ගාංග වශයෙන් සංවර්ධනය වේ. සේඛ්‍ය ප්‍රතිපදාව තුළ අංග අටකින් යුතු ආර්ය මාර්ගය දියුණු වන්නේ මේ අයුරිනි. එම අංග අට නම්

1. නිවැරදි දුක්ම (සම්මාදිට්ඨී)
2. නිවැරදි සංකල්ප (සම්මාසංකප්ප)
3. නිවැරදි වචන (සම්මාවාචා)
4. නිවැරදි කර්මාන්ත (සම්මාකම්මන්ත)
5. නිවැරදි දිවිපැවැත්ම (සම්මාආජීව)
6. නිවැරදි උත්සාහය (සම්මාවායාම)
7. නිවැරදි සතිමත්ඛව (සම්මාසනි)
8. නිවැරදි සමාධිමත්ඛව (සම්මාසමාධි)

එහි අවසාන ප්‍රතිඵලය විද්‍යාව හා විමුක්තිය සාක්ෂාත් වීම නම් වූ සසර දුකින් සපුරා නිදහස්වීමයි. එනම් අසේඛ්‍ය හෙවත් අර්හත්වයට පත්වීමයි. එවිට ඉහත සඳහන් අංග අටකින් යුතු සේඛ්‍ය ප්‍රතිපදාවට (අට්ඨංගසමන්නාගතො සේඛො) තවත් අංග දෙකක් එක් වීම වශයෙන් අංග දහයකින් යුක්ත (දසංගසමන්නාගතො අරහා - මහාවත්තාරීසක සූත්‍රය, ම.නි.3) ලෝකෝත්තර භූමිය සාක්ෂාත් කරනු ඇත. සසර අනාදිමත් කාලයක් විඳි නිරය ආදි අපමණ දුක් රැසින් නිදහස් ව මහා බරක් බිමින් තැබීමේ මානසික සතුට භුක්තිවිඳීමේ අවස්ථාව මෙමගින් සැලසේ. මෙහිලා විශේෂයෙන් ධර්ම මාර්ගය ආරම්භයේ පටන් ම රූප, වේදනා, සංකල්ප, සංඛාර, විඤ්ඤාණ යන පංචුපාදනස්කන්ධයේ සමුදය වැය පිළිබඳ මනා වැටහීමෙන් කටයුතු කිරීම අත්‍යවශ්‍ය සාධකයක් වේ. ඒ අතර බුද්ධානුස්සති, මෙත්තා, අසුභ, මරණසති යන වතුරාරක්ඛා භාවනා ක්‍රම ප්‍රගුණ කොට ඇති පමණට ආනාපානසති භාවනාව වඩාත් පහසු කෙරේ. තවද ආනාපානසති භාවනාව ආරම්භයේ දී ම සති නිමිත්ත මැනවින් හඳුනාගෙන නාසයේ අග හෝ උඩුතොල ආසන්නයෙහි (පරිමුඛං සනිං උපට්ඨපෙන්වා, නාසිකග්ගේ වා මුඛනිමිත්තේ වා) සිහිය රඳවා ගැනීමට මනස හුරු කර ගැනීම භාවනාවේ සාර්ථකත්වයට බෙහෙවින් ඉවහල් වේ. මහාරාහුලෝවාද සූත්‍රය, ඤානවිභංග, ඡප්පාණක සුත්ත වැනි දේශනා විමසීමේ දී පෙනී යන්නේ සති නිමිත්ත හුදෙක් ආනාපානසති භාවනාවට පමණක් නොව කුමන භාවනාවක් කළ ද භාවනා නොකළ ද ධර්ම මාර්ගයෙහි නියැලෙන්නකු වශයෙන් නිතර පුහුණු කළ යුතු අංගයක් වශයෙනි. වර්තමානයේ සිහිය පිහිටුවා ගනිමින් සතිමත්ඛව පුහුණු කිරීමේ සමාරම්භක පියවර සති නිමිත්තයි. නාසයේ අග හෝ උඩුතොල ආශ්‍රිතව නිතර සිහිය පවත්වා ගැනීමෙන් විසිරී යන සිත එක්තැන් කිරීමටත් වඩ වඩාත් සියුම් ධර්ම කරුණු භාවිත කිරීමටත් මෙමගින් ලැබෙන උපකාරය බෙහෙවින් වැදගත් වේ.

ධම්මවක්කපවත්තන සූත්‍රය අවසානයෙහි වතුරාර්ය සත්‍යය පිළිබඳ සුවිශේෂී විග්‍රහයක් වන තිපරිවච්ච ද්වාදසාකාරය විස්තර කර ලැබේ. වතුරාර්ය සත්‍යයේ අංග හතර සත්‍ය ඥාන, කෘත්‍ය ඥාන, කෘතඥාන වශයෙන් බෙදී යන දෙළොස් ආකාරය මෙහි දී පැහැදිලි කෙරේ. ඒ අනුව

1. දුක්ඛ සත්‍යය දැනීම, එය පිරිසිඳ දන යුක්තක් බව (පරිඤ්ඤායා) සහ එය පිරිසිඳ දන ගත් බව (පරිඤ්ඤානං) යන ත්‍රිවිධාකාරය වැටහීමයි.
2. දුක්ඛ සමුදය සත්‍යය දැනීම, එය ප්‍රභාණය කළ යුක්තක් බව (පහානබ්බං) සහ එය ප්‍රහීණ කළ බව (පහීනං) යන ත්‍රිවිධාකාර වැටහීමයි.
3. දුක්ඛ නිරෝධ සත්‍යය දැනීම, එය සාක්ෂාත් කළ යුක්තක් බව (සච්ඡකානබ්බං) සහ එය සාක්ෂාත් කළ යුක්තක් බව (සච්ඡකනං) යන ත්‍රිවිධාකාර වැටහීමයි.
4. දුක්ඛ නිරෝධගාමිනී පටිපදා සත්‍යය දැනීම, එය වැඩිය (භාවිත කළ) යුක්තක් බව (භාවේතබ්බං) සහ එය භාවිත කොට නිම කළ බව (භාවිතං) යන ත්‍රිවිධාකාර වැටහීමයි.

බුදුරදුන්ගේ අනුශාසනය පරිදි චතුරාර්ය සත්‍යයට අදාළ ක්‍රියාවලිය නිමාවට පත් වන්නේ ඉහත දැක්වූ පියවර සියල්ල මැනවින් සම්පූර්ණ වීම් වශයෙනි. එවිට අංග අටකින් යුතු ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයට සම්මාඤ්ඤ, සම්මාවිමුක්ති වශයෙන් තවත් අංග දෙකක් එක් වී දසංග සමන්වාගත අසේඛ ප්‍රතිපදාවක් බවට පරිවර්තනය වේ.

මෙවැනි අතිදුර්ලභ බුද්ධෝත්පාද සමයක උපත ලද භාග්‍යසම්පන්න බුද්ධිමත් මනුෂ්‍ය රත්නයකගේ උත්තූංග ජීවිත අභිලාශය විය යුත්තේ මෙම උත්තරීතර මානසික සුවය ලැබීම සඳහා වූ වැඩපිළිවෙළ සම්පූර්ණ කර ගැනීමයි. ඒ සඳහා හැකිතාක් කල්‍යාණමිත්‍ර සම්පත්තිය ලබමින් පටිච්චසමුප්පාද සංඛ්‍යාත ධර්මය ශ්‍රවණය කරමින් ඇසු දහම ඔස්සේ යෝනියෝ මනසිකාරයෙහි යෙදෙමින් අප්‍රමාදීව, අඛණ්ඩව, විරයයෙන් හා සතුටින් සීල, සමාධි, පඤ්ඤා යන ත්‍රිවිධ ශික්ෂාව සම්පූර්ණ කොට විමුක්ති, විමුක්තිඤ්ඤා සාක්ෂාත් කර ගැනීම අවශ්‍ය කෙරේ.

Rolling Forth the Wheel of Dhamma ***Dhammacakkapavattana Sutta*** (Translated by Bhikkhu Sujato)

At one time the Buddha was staying near Benares, in the deer park at Isipatana. There the Buddha addressed the group of five mendicants:

“Mendicants, these two extremes should not be cultivated by one who has gone forth. What two? Indulgence in sensual pleasures, which is low, crude, ordinary, ignoble, and pointless. And indulgence in self-mortification, which is painful, ignoble, and pointless. Avoiding these two extremes, the Realized One woke up by understanding the middle way, which gives vision and knowledge, and leads to peace, direct knowledge, awakening, and extinguishment.

And what is that middle way? It is simply this noble eightfold path, that is: right view, right thought, right speech, right action, right livelihood, right effort, right mindfulness, and right immersion. This is that middle way, which gives vision and knowledge, and leads to peace, direct knowledge, awakening, and extinguishment.

Now this is the noble truth of suffering. Rebirth is suffering; old age is suffering; illness is suffering; death is suffering; association with the disliked is suffering; separation from the liked is suffering; not getting what you wish for is suffering. In brief, the five grasping aggregates are suffering.

Now this is the noble truth of the origin of suffering. It’s the craving that leads to future rebirth, mixed up with relishing and greed, taking pleasure in various different realms. That is, craving for sensual pleasures, craving to continue existence, and craving to end existence.

Now this is the noble truth of the cessation of suffering. It's the fading away and cessation of that very same craving with nothing left over; giving it away, letting it go, releasing it, and not adhering to it.

Now this is the noble truth of the practice that leads to the cessation of suffering. It is simply this noble eightfold path, that is: right view, right thought, right speech, right action, right livelihood, right effort, right mindfulness, and right immersion.

'This is the noble truth of suffering.' Such was the vision, knowledge, wisdom, realization, and light that arose in me regarding teachings not learned before from another. 'This noble truth of suffering should be completely understood.' Such was the vision that arose in me ... 'This noble truth of suffering has been completely understood.' Such was the vision that arose in me ...

'This is the noble truth of the origin of suffering.' Such was the vision that arose in me ... 'This noble truth of the origin of suffering should be given up.' Such was the vision that arose in me ... 'This noble truth of the origin of suffering has been given up.' Such was the vision that arose in me ...

'This is the noble truth of the cessation of suffering.' Such was the vision that arose in me ... 'This noble truth of the cessation of suffering should be realized.' Such was the vision that arose in me ... 'This noble truth of the cessation of suffering has been realized.' Such was the vision that arose in me ...

'This is the noble truth of the practice that leads to the cessation of suffering.' Such was the vision that arose in me ... 'This noble truth of the practice that leads to the cessation of suffering should be developed.' Such was the vision that arose in me ... 'This noble truth of the practice that leads to the cessation of suffering has been developed.' Such was the vision, knowledge, wisdom, realization, and light that arose in me regarding teachings not learned before from another.

As long as my true knowledge and vision about these four noble truths was not fully purified in these three perspectives and twelve respects, I didn't announce my supreme perfect awakening in this world with its gods, Māras, and Brahmās, this population with its ascetics and brahmins, its gods and humans.

But when my true knowledge and vision about these four noble truths was fully purified in these three perspectives and twelve respects, I announced my supreme perfect awakening in this world with its gods, Māras, and Brahmās, this population with its ascetics and brahmins, its gods and humans.

Knowledge and vision arose in me: 'My freedom is unshakable; this is my last rebirth; now there are no more future lives.'"

That is what the Buddha said. Satisfied, the group of five mendicants was happy with what the Buddha said.

And while this discourse was being spoken, the stainless, immaculate vision of the Dhamma arose in Venerable Koṇḍañña: “Everything that has a beginning has an end.”

And when the Buddha rolled forth the Wheel of Dhamma, the earth gods raised the cry: “Near Benares, in the deer park at Isipatana, the Buddha has rolled forth the supreme Wheel of Dhamma. And that wheel cannot be rolled back by any ascetic or brahmin or god or Māra or Brahmā or by anyone in the world.”

Hearing the cry of the Earth Gods, the Gods of the Four Great Kings ... the Gods of the Thirty-Three ... the Gods of Yama ... the Joyful Gods ... the Gods Who Love to Create ... the Gods Who Control the Creations of Others ... the Gods of Brahmā’s Host raised the cry: “Near Benares, in the deer park at Isipatana, the Buddha has rolled forth the supreme Wheel of Dhamma. And that wheel cannot be rolled back by any ascetic or brahmin or god or Māra or Brahmā or by anyone in the world.”

And so at that moment, in that instant, the cry soared up to the Brahmā realm. And this galaxy shook and rocked and trembled. And an immeasurable, magnificent light appeared in the world, surpassing the glory of the gods.

Then the Buddha was inspired to exclaim: “Koṇḍañña has really understood! Koṇḍañña has really understood!”

ඔබ සැමට තෙරුවන් සරණයි !

එක්සත් ජනපදයේ කොවිතානි ලොස් ඇන්ජලිස් බෞද්ධ විහාරස්ථානයේ
දසදින සූත්‍රධර්ම විවරණ වැඩසටහන 08 වන දේශනය

(2020 දෙසැම්බර මස 21 වන සඳුදා) (UD)